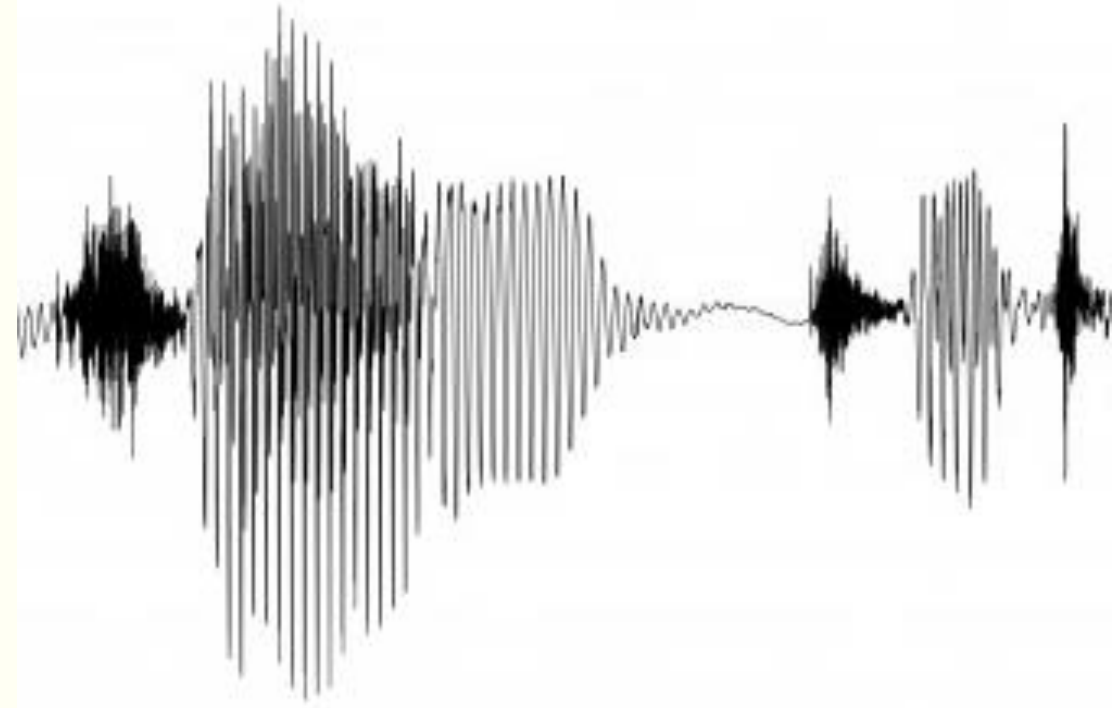

FONETIIKKA SUULLISEN KIELITAIDON ARVIOINNISSA

Heini Kallio, tohtorikoulutettava
Käyttätymistieteiden laitos, fonetiikka
Helsingin yliopisto
heini.h.kallio@helsinki.fi

Fonetiikan haasteet kielenopetuksessa ja -arvioinnissa

- Opetus & arviointi keskittynyt kirjoitettuun kieleen ja kielioppiin
 - Puhuminen ihmisen ensisijainen kommunikointimuoto, mutta myös monimutkainen (puhe ei ole yksittäisiä kirjaimia äännettynä erikseen peräkkäin)
- Suullisen kielitaidon testaamisen ongelmina arvioinnin **luotettavuus ja objektiivisuus**
- Foneettinen, puheen mitattaviin ominaisuuksiin keskittyvä lähestymistapa puuttuu

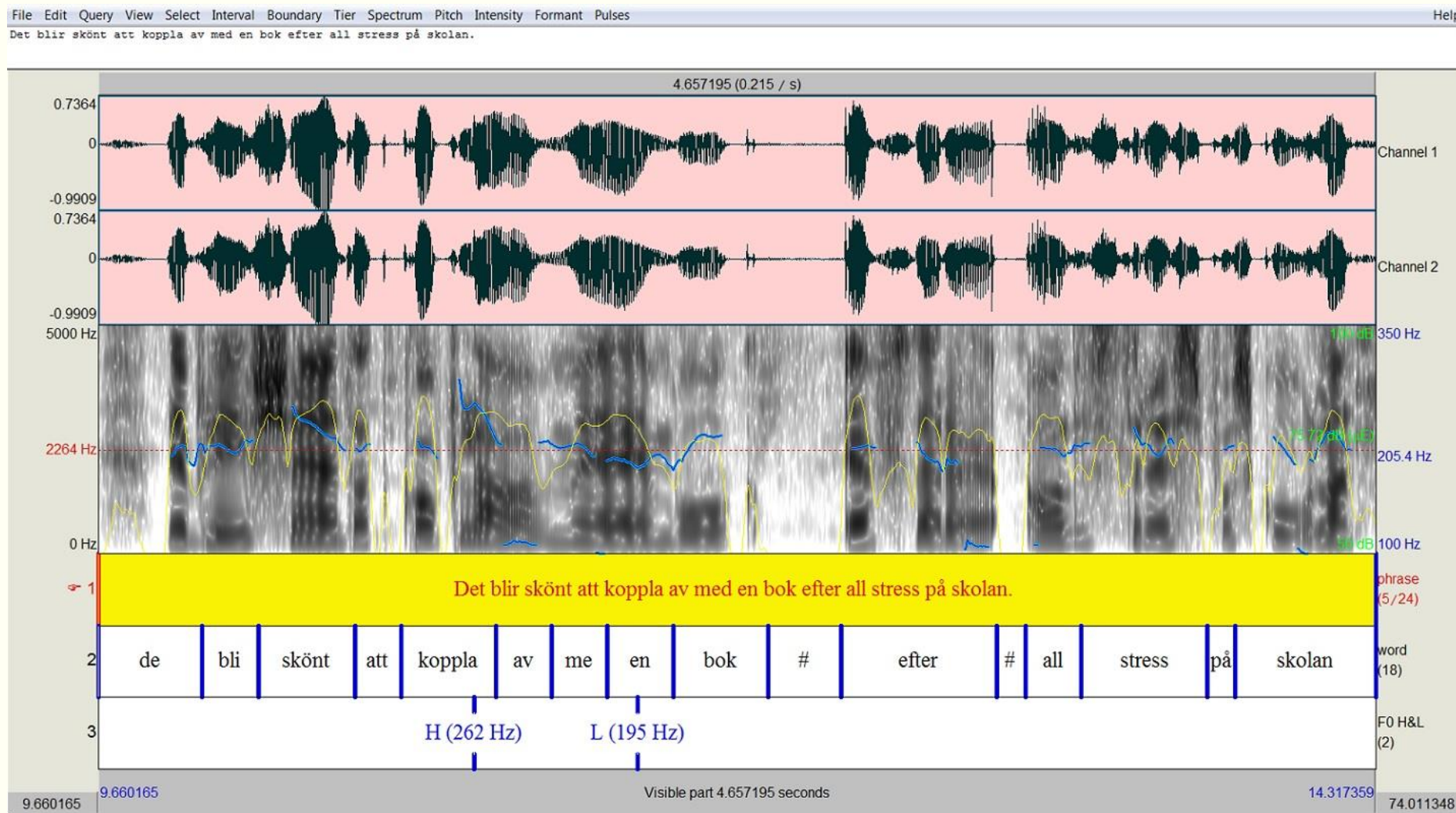

Fonetiikan haasteet kielenopetuksessa ja -arvioinnissa

- Puhetta arvioidaan usein kokonaisuutena tai suurina kokonaisuuksina
 - Mistä piirteistä puhe koostuu → mitkä ovat ne piirteet, joita tulisi arvioida ja mitata?
 - Usein puhutaan *ääntämisestä* ja *sujuvuudesta*
- Mitä ne käytännössä tarkoittavat?

Miltä puhe näyttää

Mitä CERF sanoo suullisesta kielitaidosta

”In oral production (speaking) activities the language user produces an oral text which is received by an audience of one or more listeners.”

- Suullisesta tuotoksesta puhutaan tekstinä, kriteerit lähinnä lingvivistisestä perspektiivistä
- Kuvailevassa asteikossa käytettyjä termejä: *selkeä, luontevasti soljuva, hyvin jäsennetty, sujuva, ymmärrettävä*
- Paino ja intonaatio mainittu vieraan aksentin ja hienovaraisempien sävyjen tuoton yhteydessä

CEFR fonetiikaksi (vapaa käännös)

- ”Ymmärrettävä”
 - Riittävän selkeä, jotta kohde ymmärtää → riippuu kuulijasta ja kontekstista
- ”Selkeä”
 - Riittävä ääntämisen tarkkuus → esim. vokaaliavaruus, segmenttikestot
 - Tarkoituksenmukainen ja sopiva ajoitus ja painotus → puhenopeus, sana- ja lausepainot, tauot
 - Sopiva intonaatio → F0:n muutokset
- ”Luontevasti soljuva”, ”Sujuva”
 - Sopiva prosodinen jaksottelu = natiivinkaltainen rytmi & intonaatio → puhenopeus, tauot and F0:n muutokset
 - Sanoja ei erotella toisistaan tauoilla
- ”Hyvin jäsennetty”
 - Kaikki ylläolevat + luovat verbaaliset taidot sekä kieliopillinen täsmällisyys?

Ääntämisen kaksi tasoa

Prosodinen (top down)

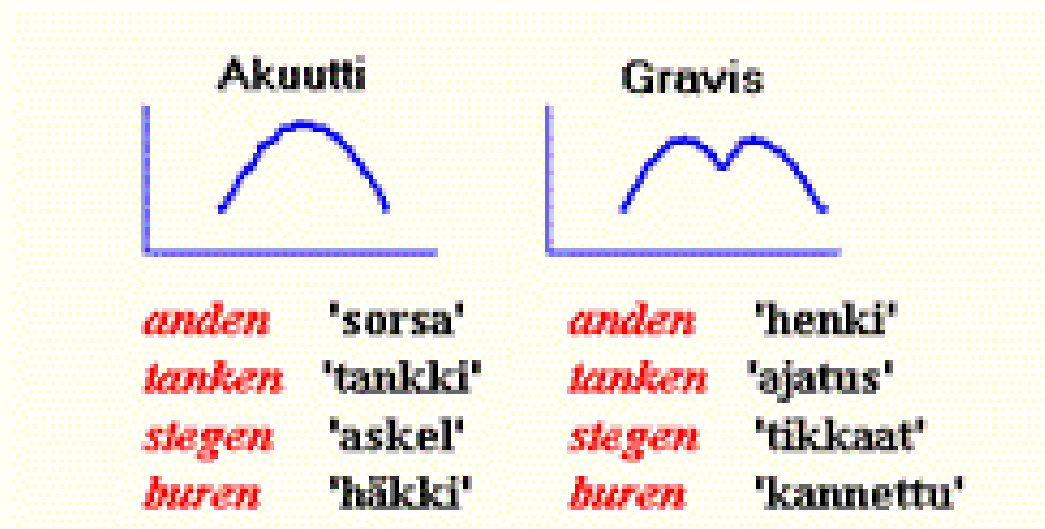
- Laajemmat yksiköt, pidemmällä aikavälillä vaikuttavat ilmiöt
- Sävelkulku
- Sana-tai lausepaino
- Puherytmi, tauotus
- Puhenoisuus

Segmentaalinen (bottom up)

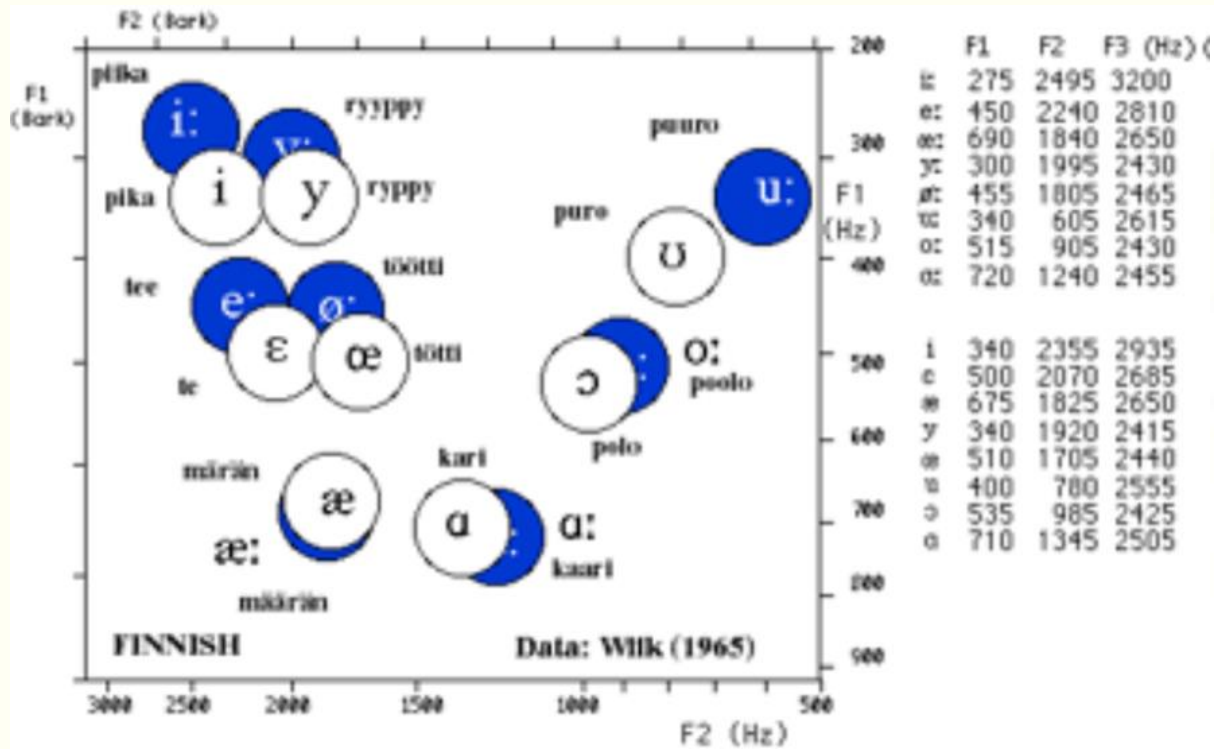
- Äännetaso
 - Foneemit
 - Kielikohtaiset äännejärjestelmät ja fonotaksi

Prosodia

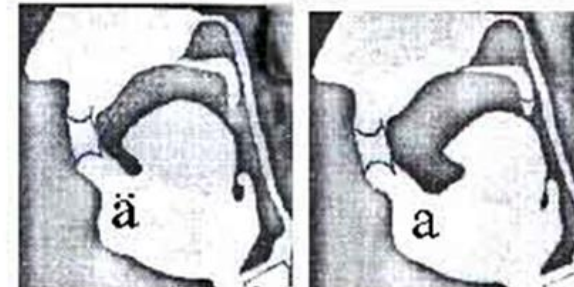
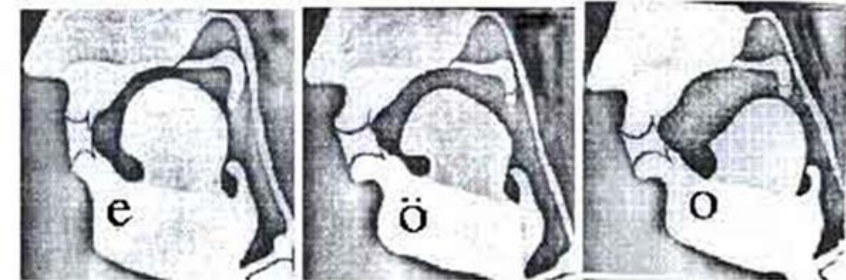
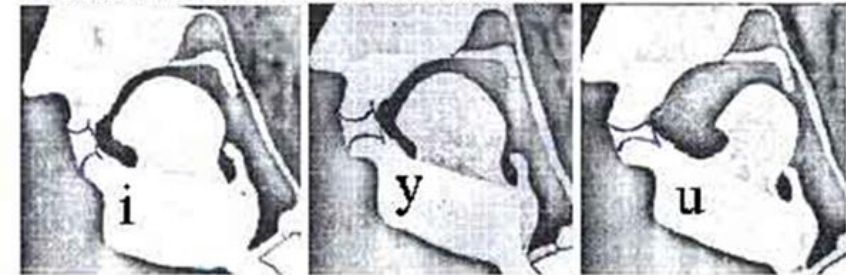
- Merkityserojen tuottaminen
- Kielellisten rakenteiden hahmottaminen
- Sanoman jäsentäminen
- Puhujan identiteetin ilmaisu (kieli-, murre-, ja sosiaalinen tausta)
- Asenteiden ja tunnetilojen osoittaminen
- Yleinen puheen *sujuvuus*

Äänteet

SUOMEN VOKAALIEN ARTIKULAATIO

ARTICULATION PROFILES OF FINNISH VOWELS
Data: Sovijärvi (1963)

Sujuvuus vs. vieras aksentti

- **Vieras aksentti** ei suoraan merkitse heikkoa sujuvuutta
 - Vieras aksentti, ymmärrettävyys ja sujuvuus eivät kehity samalla tavalla
- aksentti fossiloituu nopeimmin

Sujuvuuden arviointi

- Yleensä natiivit kuuntelijat tai kohdekielen asiantuntijat arvioivat ei-natiivien puhenäytteitä
- Tutkimuksia tehty toistaiseksi pienillä koehenkilömäärillä

Sujuvuuden arviointi

- Arvioita voidaan verrata akustisiin mittauksiin
 - taukojen määrä
 - äännekestot
 - artikulaatio- ja puhenopeus
 - intonaatio
 - fonaation ja puhunnoksen kokonaiskeston suhdeluku

Fonetiikan tehtävät suullisen kielitaidon arvioinnissa

- Toimia kielenopetuksen asiantuntijoiden ja teknologisten sovellusten kehittäjien apukätenä
- Tuoda suullisen kielitaidon arviointimenetelmiin lisää objektiivisuutta ja luotettavuutta
- Tuottaa uutta tieteellistä tietoa suullisen kielitaidon foneettisesta perustasta sekä puheen ja kielen suhteesta
- Lisätä kielenopettajien ja -opiskelijoiden foneettista tietoisuutta ja toimia pontena uusille kielenopetuksen metodologisille ja materiaalisille innovaatioille

Kiitos! Tack! Thank you! Danke! Merci! Gracias! Grazie!

Köszönöm! Děkuju! Aitäh! Giitu! Спасибо!

どうもありがとう

